

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN ARVIOINTIKESKUS
NATIONELLA CENTRET
FÖR UTBILDNINGSAUTVÄRDERING

VARHAISKASVATUKSEN LAADUN ARVIOINNIN KEHITTÄMINEN JA JÄRJESTÄJIEN TUKEMINEN VUOSINA 2020–2023

Hankesuunnitelman luonnos

20.5.2020 (päivitetty 13.5.2022)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Janniina Vlasov
Tuomas Sarkkinen
Sivi Harkoma

Sisällys

1 HANKKEEN TAUSTAA	3
1.1 Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen malli	4
1.2 Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittäminen eri tasoilla	5
3 HANKKEEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT	7
3.4 Arviointityökalut.....	7
3.1 Digitaalinen varhaiskasvatuksen laadun arviointijärjestelmä Valssi.....	8
3.3 Laadunhallinnan ja arvioinnin tukimateriaali	9
4 HANKKEEN AIKATAULU JA ORGANISOINTI.....	9
5 HANKKEEN TUOTOSTEN HYÖDYNNETTÄVYYS JA VIESTINTÄ.....	11
5.1 Tulevaisuuden suunnitelmat	11
Lähteet	13

1 HANKKEEN TAUSTAA

Varhaiskasvatuksesta on tullut keskeinen osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja se tunnustetaan yleisesti tärkeänä vaiheena lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatusta koskevaan kansalliseen ohjausjärjestelmään on kohdistunut viime vuosina suuria muutoksia ja yksi keskeisistä muutoksista koskee varhaiskasvatuksen arviointia ja sen kehittämistä. Uudistunut varhaiskasvatustalaki ja velvoittavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä nyt aikaisempaa tarkemmin ja tavoitteellisemmin. Lainsäädännöllisestä veloitteesta huolimatta, varhaiskasvatuksessa ei ole vielä vakiintunutta arviointikulttuuria.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kehittäminen ja järjestäjien tukeminen -hanke on jatkoa vuonna 2017 alkaneelle hankkeelle ja liittyy Karvin lakisääteisiin tehtäviin kehittää arviointia ja tukea järjestäjiä itsearviointissa. Hanke jatkuu yli arviointisuunnitelmakausien ja on kirjattu Karvin Koulutuksen arviointisuunnitelmaan myös vuosille 2020–2023. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin käyttöön määrärahan (100 000 euroa vuodelle 2020), joka liittyy opetus- ja kulttuuriministeriössä käynnistettyyn hallitusohjelmaan perustuvaan ja vuosina 2020–2022 toteutettavaan Oikeus oppia – tasa-arvoinen alku opinpolulle -kehittämishjelmaan. Määräraha on tarkoitettu Karvin käytettäväksi varhaiskasvatuksen laatukriteerien tuottamiseen ja varhaiskasvatuksen kansallisen laadun arvioinnin kehittämiseen. Tässä suunnitelmassa annetaan kattava kuvaus toimenpiteistä, joihin määräraha käytetään.

Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittämistyön pohjaksi Karvi kartoitti vuonna 2017 laadun arvioinnin paikallisia käytäntöjä ja käytettyjä viitekehyksiä¹. Selvityksessä ilmeni, että järjestäjien itsearviointin nykykäytännöt eivät kaikilta osin vastaa varhaiskasvatustalassa² ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa³ asetettuja tavoitteita. Suuri osa järjestäjien käyttämistä laadunhallinnan malleista tai viitekehyksistä eivät tukeneet varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä, kuten lainsäädäntö edellyttää. Lisäksi järjestäjien käsitykset vaihtelevat siitä, mitä itsearviointilla tavoitellaan ja mitä varhaiskasvatuksen laadulla tarkoitetaan. Tulokset olivat yhtenevät jo vuonna 2003 sosiaali- ja terveysministeriön toimesta laaditun varhaiskasvatusta koskevan selvityksen kanssa⁴, jonka mukaan järjestäjien laadunhallintakäytännöt vaihtelivat kuntien välillä. Selvitysten pohjalta voidaan todeta, etteivät järjestäjien laadunhallintakäytännöt tai itsearviointin toteuttaminen toteudu lain edellyttämällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kehittämisen puolesta puhuu myös Karvin vuosina 2016–2017 toteuttama perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytäntöjen arviointi⁵. Vaikka perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta järjestäjien itsearviointi on ollut lakisääteistä kahdenkymmenen vuoden ajan, sen toteuttaminen oli tulosten mukaan valtaosin alkavalla tasolla. Arvioinnin tulosten mukaan jär-

---

¹ Mikkola ym. 2017

² varhaiskasvatustalaki 540/2018

³ varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

⁴ Alila 2003

⁵ Harjunen ym. 2017

jestäjien laadunhallinnan ja itsearvioinnin onnistumista edistivät laadunhallinnan ja itsearvioinnin systemaattisuus ja pitkäkestoisuus, alueellinen tai maakunnallinen yhteistyö, osallistuminen kehittämishankkeisiin sekä laadunhallinnan viitekehysten tai valmiin arviointimallin käyttäminen. Tulokset vahvistavat käsitystä, ettei lakisääteisyys sinällään takaa kehittyneitä itsearvioinnin rakenteita, vaan järjestäjät tarvitsevat tuekseen malleja sekä koulutusta laadunhallintansa kehittämiseksi.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kehittäminen ja järjestäjien tukeminen laadunhallinnassa -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa Karvi laati Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirjan⁶, jonka tarkoituksena on toimia arviointiteoreettisena perustana ja tavoitteenasettajana varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittämistyössä niin kansallisella kuin paikallisella tasolla. Asiakirja sisältää laadun arvioinnin ja kehittämisen mallin, arviointia avaavia periaatteita sekä laajan tutkimuskoonnin siitä, mistä suomalaisen varhaiskasvatuksen laatu muodostuu. Asiakirjassa esitellään myös varhaiskasvatuksen laadun indikaattorit, jotka muodostavat yhteiset tavoitteet varhaiskasvatuksen laadulle sekä kansallisesti yhtenäisen pohjan sille, mihin arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota.

Tässä hankkeessa jatketaan edelleen varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin systemaattista kehittämistä. Hankkeen aikana varhaiskasvatukseen rakennetaan kansallinen laadunarviointijärjestelmä Valssi sekä laaditaan laadun arvioinnin työkaluja paikallisen arvioinnin tueksi. Hankkeen kuluessa järjestäjille, palveluntuottajille ja heidän henkilöstölleen tarjotaan tukea ja koulutusta laadunhallintajärjestelmien ja arviointisuunnitelmien laatimiseksi. Laadunarviointijärjestelmän ja siihen liittyvien työkalujen valmistuttua Karvi tarjoaa laajamittaista koulutusta niiden käyttöön ottamiseksi.

1.1 Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen malli

Varhaiskasvatuksen arvioinnilla tuotetaan tietoa ja tuloksia sekä järjestäjien, yksityisten palveluntuottajien, henkilöstön, kuntalaisten että poliittisten päätöksentekijöiden käyttöön. Eri näkökulmista ja erilaisin aineistoin tuotettu tieto muodostaa kokonaisuutena varhaiskasvatuksen systemaattisen kehittämistyön pohjan. Arviointiin liittyvät tehtävät ja vastuut ovat kuitenkin erilaisia riippuen siitä, tehdäänkö arviointia kansallisella tasolla ulkoisena arviointina vai paikallisella tasolla itsearviointina tai yksiköissä pedagogisen toiminnan tasolla itsearviointina.

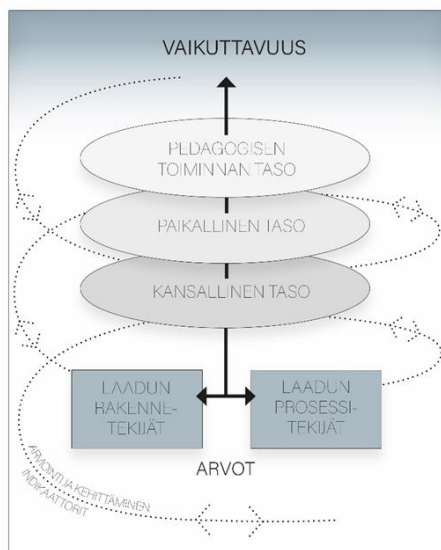
Jotta varhaiskasvatuksen laatua voidaan arvioida luotettavasti eri tasoilla, tulee arviointiin osallistuvilla olla jaettu käsitys siitä, mitä laadulla tarkoitetaan. Karvi laati yhdessä asiantuntijaryhmän kanssa kansallisen laadun arvioinnin ja kehittämisen mallin (kuvio 1). Malli muodostaa perustan varhaiskasvatuksen kansallisen arvioinnille sekä laatua määrittäville tekijöille ja niitä kuvaaville indikaattoreille.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen mallissa perustan laadun määrittelylle luovat arvot, jotka kertovat siitä, mitä varhaiskasvatuksessa tavoitellaan ja miksi jotakin asiaa pidetään tärkeänä. Varhaiskasvatuksen arvot tehdään näkyviksi ja konkreettiseksi toimintaa ohjaaviksi päämääräksi varhaiskasvatuksen toimintaa tukevien rakenteiden ja laatua säätelevien prosessien sekä niitä kuvaavien indikaattorien kautta.

---

⁶ Vlasov ym. 2018

Laadun prosessitekijöillä tarkoitetaan sellaisia varhaiskasvatuksen ydintoimintoja, joilla on suora yhteys lapsen kokemuksiin. Keskeisenä laatua tuottavana prosessitekijänä ovat lasten, aikuisten, huoltajien ja henkilöstön väliset monisyiset vuorovaikutussuhteet sekä pedagoginen toiminta lapsiryhmissä. Lisäksi prosessitekijöitä ovat esimerkiksi pedagogian johtaminen sekä suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja kehittäminen sekä eri osapuolten osallisuuden kokemukset. *Laadun rakennetekijöillä* puolestaan tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä tekijöitä. Rakennetekijät ovat suhteellisen pysyviä laatutekijöitä, sillä niitä määrittävät ja säätelevät lait, vasut sekä resurssit. Laadun rakennetekijöitä ovat esimerkiksi varhaiskasvatusta ohjaava opetussuunnitelma, henkilöstön koulutus, työaikarakenteet, lapsiryhmien rakenne ja koko sekä tilat.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen malli

Mallin mukaisesti laadun rakenne- ja prosessitekijät ovat dynamisessa vuorovaikutuksessa keskenään ja todentuvat kansallisella, paikallisella ja pedagogisen toiminnan tasolla. Erilaisilla rakenteellisilla ratkaisulla ja toimenpiteillä luodaan pohjaa pedagogisille prosesseille. Laadun erilaisia tekijöitä tuleekin siis tarkastella rinnakkain.

1.2 Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittäminen eri tasoilla

Kansallisella tasolla Karvi vastaa lainsäädännön ohjaamana varhaiskasvatuksen kansallisista arvioinneista sekä arvioinnin kehittämisestä⁷. Karvi toteuttaa ulkoisia arviointeja varhaiskasvatuksen järjestäjien ja yksityisten palveluntuottajien toiminnasta pääsääntöisesti teema, tila- ja järjestelmäarviointeina, jotka pureutuvat yhteiskunnallisesti ajankohdaksiin ja kriittisiin teemoihin, koulutusjärjestelmän osaan tai tilaan. Ulkoisten arviointien avulla tuotettua arviointitietoa voidaan edelleen hyödyntää kansallisen, paikallisen ja pedagogisen toiminnan tasojen kehittämisen tukena. Arviointien vaikuttavuuden edellytyksenä on, että tuotettu tieto saadaan nopeasti ja tehokkaasti palautettua järjestäjien

⁷ laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1295/2013; laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta 582/2015

käyttöön. Ulkoisten arviointien lisäksi Karvin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjien itsearviointia⁸. Hankkeen aikana tuotetaan arviointivälineitä ja materiaalia, jotka edesauttavat ja tukevat Karvia lakisääteisten tehtävien toteuttamisessa.

Paikallisella tasolla kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja toimintamuotoja koskee itsearviointivelvoite, jolla tarkoitetaan järjestäjän tekemää suunnitelmallista ja säännöllistä arviointia omasta toiminnastaan, sen vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Myös yksityiset palveluntuottajat ovat velvoitettuja arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaavat siitä, että asiakkaalle järjestettävä palvelukokonaisuus täyttää sille asetetut vaatimukset.⁹ Lainsäädäntö velvoittaa järjestäjät ja palveluntuottajat arvioimaan toimintaansa, mutta ei yksityiskohtaisesti määritä, millä tavoin arviointia tulee toteuttaa. Järjestäjien on arvioitava toimintaansa systemaattisesti, mutta arviointimenetelmät he voivat itse valita. Toisin kuin ammatillisesta koulutusta säätelevä laki¹⁰, varhaiskasvatuslaki ei velvoita järjestäjiä arvioimaan laadunhallintajärjestelmiään toiminnan laadun jatkuvan parantamisen turvaamiseksi. Järjestäjän laadunhallintajärjestelmä on kuitenkin edellytys arvioinnin systemaattisuuden ja tavoitteellisuuden varmistamiseksi.

Kansallisesti tarkasteltuna, yksityisille palveluntuottajille määrätty itsearviointivelvollisuuden toteutuminen on haasteellista. Yksityisellä sektorilla itsearviointia tulee tarkastella arviointieettistä näkökulmista, sillä voittoa tuottavan yrityksen itsearviointi ei välttämättä toteudu luotettavasti. Tässä hankkeessa pyritään löytämään ratkaisuja siihen, kuinka yksityisten palveluntuottajien itsearviointia voidaan kehittää ja tukea. Lisäksi kunnilla on lakisääteinen velvollisuus ohjata, neuvoa ja valvoa alueellaan toimivia yksityisiä varhaiskasvatuspalveluiden tarjoajia ja siten varmistaa varhaiskasvatukselle asetettujen lakisääteisten ja laadullisten tavoitteiden toteutuminen. Karvin arvioinnit ovat kuitenkin osoittaneet, että yksityisten palveluntuottajien ohjaus ja valvonta vaihtelee runsaasti kuntien välillä ja se on osin myös puutteellista¹¹.

Paikallisella ja **pedagogisen toiminnan tasoilla** laadun indikaattorit luovat pohjan yhteisille toimintatavoille ja periaatteille, joiden mukaisesti varhaiskasvatuksen arviointia ja sitä seuraavaa kehittämistä voidaan toteuttaa. Indikaattoreissa kuvatut laadukkaana varhaiskasvatuksen tavoitteet pohjautuvat varhaiskasvatuslakiin, varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä tutkimustietoon. Indikaattoreissa varhaiskasvatukselle asetetut moninaiset tavoitteet on tiivistetty helpommin hallittavaan ja ymmärrettävään muotoon. Indikaattorit eivät kuitenkaan vielä sellaisenaan sovellu arjen arviointityökaluksi, vaan ne tulee konkretisoida arviointiperusteiksi, kriteereiksi. Hankkeen aikana tuotetaan laadun indikaattoreista johdettuja tutkimusperusteisia arviointikriteerejä ja niiden pohjalta muodostettuja arviointityökaluja paikallisen tason arviointiin. Lisäksi järjestäjille ja palveluntuottajille tarjotaan koulutusta, joiden tarkoitus on lisätä arviointiteoreettista osaamista.

---

⁸ laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1295/2013, 2 §

⁹ varhaiskasvatuslaki 540/2018, 24§

¹⁰ laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, 126 §

¹¹ Repo ym. 2018; Varhaiskasvatuksen tilastoraportti 2017

3 HANKKEEN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT

Karvin varhaiskasvatuksen arviointiin liittyvät tehtävät pohjautuvat opetus- ja kulttuuriministeriön yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osaston esitykseen¹², jonka mukaisesti Karvin tehtäväksi asetettiin muun muassa kansallisen varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittäminen. Osana tätä hanketta suomalaiseen varhaiskasvatukseen laaditaan kansallinen laadunarviointijärjestelmä Valssi. Lisäksi hankkeessa tuotetaan varhaiskasvatuksen järjestäjille laajaa tutkimusperusteista materiaalia paikallisesti toteutettavan itsearvioinnin ja laadunhallinnan tueksi. Vastaavaa työtä ei ole tehty muilla koulutusasteilla.

Hankkeen tehtävät vuosille 2020 – 2023 ovat:

- 1) Tuottaa varhaiskasvatukseen tutkimusperusteisia arviointikriteereitä, joiden avulla voidaan tarkastella sekä laadun rakenteellisia että prosesseihin liittyviä tekijöitä. Kriteerien pohjalta muodostetaan arviointityökaluja paikalliselle ja pedagogisen toiminnan tasolle.
- 2) Osallistua arvioinnin ja varhaiskasvatuksen substanssiasiantuntijoina OKM vetämään digitaalisen arviointijärjestelmän kehittämiseen sekä käsitteenmäärittelytyöhön.
- 3) Toteuttaa koulutuksia sekä tuottaa sähköistä tukimateriaalia paikallisen tason laadunhallinnan tukemiseksi ja pedagogisen toiminnan tason arviointiosaamisen lisäämiseksi. Sekä arviointijärjestelmän valmistuttua kouluttaa järjestäjät ja palveluntuottajat sen käyttämiseen.

Seuraavissa kappaleissa hankkeen tehtävät avataan tarkemmin tehtäväkokonaisuus kerrallaan.

3.4 Arviointityökalut

Varhaiskasvatukseen kehitettävät kansalliset arviointityökalut laaditaan alan tutkijoiden sekä Karvin asiantuntijoiden yhteistyönä. Arviointityökalut sisältävät tutkimustietoon perustuvia arviointikriteereitä, jotka rakennetaan väittämiksi kyselylomakkeisiin niiden laajan käytettävyyden, digitaalisten ratkaisujen sekä kansallisen tiedon muodostamisen vuoksi. Näiden lisäksi arviointityökalut sisältävät arviointia tukevia pohdintakysymyksiä, joilla tuotetaan järjestelmään laadullista arviointitietoa.

Arviointityökalujen tuottaminen on käynnistynyt jo hankkeen aiemmassa vaiheessa. Tammikuussa 2020 järjestettiin tutkijatapaaminen, jossa esiteltiin varhaiskasvatuksen arvioinnin kansallista kehittämistä. Tapaamisen johdosta arviointityökalujen tuottamiseen osallistuu tällä hetkellä yli 30 varhaiskasvatuksen tutkijaa Suomen kaikista yliopistoista, joissa varhaiskasvatusta tutkitaan ja opetetaan. Lisäksi mukana on ollut lukuisia asiantuntijatahoja, kuten Vanhempainliitto ja opetus- ja kulttuuriministeriön alainen Liikuntaneuvosto. Alkuvaiheessa laatuindikaattoreiden pohjalta tuotetaan noin 35 erilaista arviointityökalua, jotka kukin sisältävät tutkimustietoon pohjautuvia arviointikriteereitä sekä pohdintakysymyksiä.

Hankkeeseen on nimetty asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä muodostaa kansallisesta arvioinnista eheä kokonaisuus. Lopulliset laadunarviointityökalut julkaistaan Karvin nimissä. Arviointityökaluilla voidaan tuottaa lain edellyttämää tietoa lapsen kohtaamasta

---

¹² esitys annettiin 27.11.2015

varhaiskasvatuksen prosessilaadusta, kuten vuorovaikutuksesta, pedagogiikasta ja toiminnan sisällöistä. Yhtenäisten arviointityökalujen avulla voidaan kehittää varhaiskasvatuksen toimintoja ja parantaa laatua. Asiantuntijaryhmässä on kiinnitetty erityistä huomiota käytettyihin käsitteisiin sekä johdonmukaisuuteen Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin suositukset perusteet -asiakirjan tutkimuskoonnin kanssa.

Ensimmäisessä vaiheessa laaditut arviointityökalut on tarkoitettu varhaiskasvatuksen johtamisesta vastaavien henkilöiden sekä varhaiskasvatusyksiköiden tai päiväkotien henkilöstön itsearviointiin. Seuraavassa vaiheessa Karvi tulee tuottamaan myös huoltajille suunnattuja arviointikriteereitä sekä esimerkkejä lasten mahdollisuuksista osallistua arviointiin. Myöhemmin arviointikriteereitä ja -työkaluja tullaan laatimaan myös perhepäivähoitajien ja vuoropäivähoidon käyttöön.

3.1 Digitaalinen varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä Valssi

Hankkeen osana käynnistetään kansallisen arviointijärjestelmän Valssin suunnittelu ja rakentaminen. Digitaalisesti rakennettavan laadunarviointijärjestelmän teknisestä luomisesta ja resursoinnista vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Karvi vastaa varhaiskasvatuksen kansallisen arvioinnin kokonaisuuden suunnittelusta, järjestelmän sisällöllisestä kehittämisestä ja ottaa järjestelmän ylläpitoon sen valmistuttua.

Rakennettavan Valssi-laadunarviointijärjestelmän avulla pyritään yhtenäiseen, luotettavaan ja kumuloituvaan varhaiskasvatuksen laadun seurantatiedon tuotantoon koko maassa. Järjestelmän avulla voidaan kerätä ja tuottaa arviointitietoa järjestäjien ja palveluntuottajien toiminnan kehittämisen pohjaksi. Lisäksi Karvin varhaiskasvatusta koskevat ulkoiset arvioinnit voidaan tulevaisuudessa toteuttaa yhtenäisen järjestelmän kautta sujuvammin, edullisemmin ja nopeammin.

Laadunarviointijärjestelmän sekä siihen liittyvien arviointityökalujen tarkoitus on tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä. Järjestelmän kautta toteutettu laadunarviointi tuottaa järjestäjille ja palveluntuottajille ajantasaista tietoa kehittämistyön pohjaksi. Järjestelmän kautta toteutettu arviointi perustuu kehittävän arvioinnin periaatteille sekä itsearviointiin. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö ja toimijat arvioivat itse järjestämänsä tai tarjoamansa palvelun prosessien ja rakenteiden toteutumista. Hyvin laaditut arviointikriteerit ja arviointikyselyn käyttäminen jo itsessään toimivat kehittämisen välineenä. Arviointijärjestelmä ei siis ole valvonta- tai kontrollijärjestelmä, eikä sen tarkoitus ole vertailla eri toimintoja keskenään. Koska arviointi tapahtuu itsearviointimenetelmää käyttäen, se ei tuota objektiivista standardoitua, ja siten laatua kontrolloivaa tietoa.

Tarkoituksena on, että kansallinen arviointijärjestelmä ei sido paikallista tasoa yksipuoliseen arviointitiedon tuottamiseen. Järjestelmä rakennetaan tukemaan jo olemassa olevaa arvioinnin kulttuuria ja arvioinnin paikallisille vaihteluille ja metodisille valinnoille tulee jättää tilaa. Kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti arviointia tulisikin toteuttaa kokonaisvaltaisesti usealla erilaisella menetelmällä ja useasta näkökulmasta, pitämällä kirkkaana mielessä lasten kohtaaman laadun merkityksen ensisijaisuus. Näin voidaan varmistaa, että huomio kiinnittyy riittävässä määrin lapsen kokemukseen tilanteesta, riippumatta siitä, millaisilla kriteereillä tai arviointityökaluilla toimintaa arvioidaan. Systemaattisen arvioinnin ohella päivittäinen, oman toiminnan ja pedagogisesti toteutetun työn reflektointi myös ilman valmiita kriteereitä, on tärkeä osa kehittävää työtä. Tähän Karvi tulee jatkossa tuottamaan koulutuksia.

Käyttöliittymänä arviointijärjestelmälle toimii Karvin ylläpitämä arviointiportaali, johon kootaan tietoa arvioinnista ja sitä seuraavasta kehittämisestä. Arviointijärjestelmä on suljettu ympäristö, johon kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatustoimijat kirjautuvat. Arviointiportaalin toiminnallisen suunnittelun tukena käytetään scotlandilaista Youth Work Outcomes online toolkit -verkkosivustoa: <https://www.youthlinkscotland.org/policy/youth-work-outcomes/> The Youth Work Outcomes -sivustolla esitellään seitsemän vaikuttavuuden osa-aluetta, joihin jokaiseen liittyy kentän toimijoiden arviointiin suunnattuja indikaattoreita sekä niiden alle asettuvia tarkempia kriteereitä. Sivuston idea istuu hyvin myös suomalaisen varhaiskasvatuksen arviointiin ja sen periaatteisiin.

3.3 Laadunhallinnan ja arvioinnin tukimateriaali

Varhaiskasvatuksen järjestäjille, palveluntuottajille sekä heidän henkilöstölleen suunnitellaan koulutuksia ja tukimateriaalia arviointiosaamisen lisäämiseksi ja systemaattisen laadunhallinnan kehittämiseksi.

On osoittautunut, että kuntien varhaiskasvatuksen järjestäjät ja yksityiset palveluntuottajat kaipaavat kansallisen tason ohjeistusta siitä, miten Valssi-laadunhallintajärjestelmä rakennetaan siten, että sen sisällä tuotetaan systemaattisesta arviointitietoa kehittämistyön tueksi. Järjestäjät ja palveluntuottajat tarvitsevat tietoa siitä, mitä laadunhallintajärjestelmällä tarkoitetaan sekä kuinka varhaiskasvatukseen kehitettävää kansallista arviointijärjestelmää voidaan hyödyntää osana palvelun laadunhallintajärjestelmää.

Osana arviointijärjestelmän ja arviointityökalujen kehittämistä paikallisen tason laadunhallintaan tuotetaan verkkopohjaista materiaalia sekä esimerkkejä sellaisista hyvistä käytännöistä, joissa arviointi on saatu systemaattiseksi osaksi varhaiskasvatuksen kehittämistä kaikilla tasoilla. Lisäksi esitellään käytäntöjä, joissa on hyödynnetty varhaiskasvatuksen laadun indikaattoreita ja konkretisoitu sitä, miten systemaattisen arviointitiedon kulkeminen lapsiryhmistä aina päätöksentekijöille saakka turvataan. Materiaalissa huomioidaan myös kuntien ohjausvelvoite suhteessa yksityisiin palveluntuottajiin.

4 HANKKEEN AIKATAULU JA ORGANISOINTI

Hankkeen onnistumisen edellytys on tehtävien aikatauluttaminen ja työtehtävien määrittely. Hankesuunnitelmaa täydennetään ja aikataulua täsmennetään työn edetessä. Lisäksi digitaalisen arviointijärjestelmän tuottamiseen perustetaan erillinen hanke.

Asiantuntijaryhmä

Hankkeen tukemiseksi on sen edellisessä vaiheessa perustettu asiantuntijaryhmä 1.4.2019. Asiantuntijaryhmään kuuluvat: Yliopistonlehtori Johanna Heikka (UEF), varhaiskasvatuksen johtaja Satu Järvenkallas (Helsingin kaupunki), Professori Lasse Lipponen (HY), väitöskirjatutkija Ville Ruutiainen (JYU), tutkijatohtori Jenni Salminen (JYU) ja varhaiskasvatuksen johtaja Anu Vesiluoma (Kirkkonummen kunta). Ryhmän puheenjohtajuus on Karvissa. Asiantuntijaryhmä on nimetty vuoden 2020 loppuun.

Vuoden 2021 alusta asiantuntijaryhmän kokoonpano vaihtui siten, että Professori Lasse Lipposen tilalle tuli Professori Mirjam Kalland (HY). Myöhemmin vuoden 2022 alusta Satu Järvenkallan tilalle tuli varhaiskasvatuksen ylitarkastaja Ulla Soukainen (AVI).

Asiantuntijaryhmän tehtävänä on tuottaa tietoa Valssi-laadunarviointijärjestelmän ja sen osaksi tulevien laadun arviointityökalujen rakentamisen tueksi. Asiantuntijaryhmää

ei valita edustuksellisesti, vaan ryhmän jäsenet valitaan työhistorian ja asiantuntemuksen perusteella. Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittämisen jatko suunnitellaan tilanteen mukaisesti hankkeen edetessä.

Asiantuntijaryhmän tehtävänä on

- 1) asiantuntijatiedon tuottaminen kansallisen laadunarviointijärjestelmän suunnittelun tueksi
- 2) arviointikriteerien ja -työkalujen laatiminen valittujen indikaattorien pohjalta
- 3) varhaiskasvatuksen verkossa olevan arviointiportaalin sisällön suunnittelu ja tuottaminen
- 4) ulkopuolisia tahojen kuuleminen sekä työpajoihin osallistuminen

Hankkeen aikataulu tarkentuu ja täsmentyy hankkeen kuluessa:

Kevät 2020:

- Asiantuntijaryhmän työskentely jatkuu, arviointityökalujen laatiminen valittujen indikaattorien pohjalta, työkalujen pilotointi ja käyttäjäkokemuksen kartoittaminen kehittämistyön tueksi
- Kansallisen arvioinnin kokonaisuuden suunnittelu
- Digitaalisen arviointijärjestelmän teknisen toteuttajan valintaan osallistuminen

Syksy 2020:

- Digitaalisen arviointijärjestelmän toteutus alkaa yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä valitun tuottajan kanssa
- Asiantuntijaryhmän työskentely arviointityökalujen ja -mittareiden osalta jatkuu
- Arviointityökalujen laaja pilotointi ja arviointitiedon kerääminen; työkalujen kehittäminen saadun tiedon pohjalta

Kevät 2021:

- Digitaalisen arviointijärjestelmän kehittäminen jatkuu erillisen suunnitelman mukaisesti.
- Arviointityökalujen kehittäminen jatkuu.
- Käyttäjäkokemusten kerääminen, seuranta ja palautteiden mukaisten muutosten tekeminen.

Syksy 2021

- Verkostoyhteistyö ja eri kohderyhmille suunnatut arviointikoulutukset käynnistetään.
- Valssin digitaalinen kehittäminen jatkuu.
- Valssin käyttäjäkokemusten kartoittaminen aloitetaan.

Kevät 2022

- Verkostoyhteistyötä ja arviointikoulutuksia jatketaan.
- Arviointityökalujen kehittäminen jatkuu.
- Digitaalinen kehittäminen ja käyttäjäkokemusten kartoittaminen jatkuu.
- Karvi tiedottaa ja kouluttaa varhaiskasvatuksen johtoa ja henkilöstöä järjestelmän käyttöönotossa.

5 HANKKEEN TUOTOSTEN HYÖDYNNETTÄVYYS JA VIESTINTÄ

Hankkeen onnistumisen kannalta keskeinen ja tärkeä tavoite on tuotetun tiedon levittäminen sekä tiedon hyödynnettävyyden varmistaminen kentällä. Hankkeen aikana kiinnitetään erityistä huomiota viestintään erilaisia muotoja hyödyntäen. Viestinnän tavoitteena on tehdä hanketta näkyväksi, tiedottaa sen etenemisestä sekä tarjota paikallisille toimijoille areenoita yhteiselle keskustelulle. Rakentamalla kumppanuuksia sekä verkostoitumalla paikallisten toimijoiden kanssa luodaan edellytyksiä laadunarviointijärjestelmän ja siihen liittyvien työkalujen juurruttamiseksi suomalaiseen varhaiskasvatukseen.

Arviointijärjestelmän pääasiallisena viestinnän kanavana toimii varhaiskasvatuksen laadun arviointiverkosto, jonka kautta varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja yksityisiä palveluntuottajia tiedotetaan arviointijärjestelmän kehittämisestä ja ajankohtaisista asioista. Lisäksi verkoston kautta jaetaan arvioinnin hyviä käytäntöjä. Arviointiverkosto toimii sitä varten perustetussa HowSpace-työtilassa.

Lisäksi viestinnässä hyödynnetään Karvin varhaiskasvatuksen nettisivuja <https://karvi.fi/varhaiskasvatus/>. Hankkeen etenemisestä tiedotetaan myös kohdenne-tuilla sähköpostitiedotteilla sekä sosiaalisessa mediassa.

Arviointijärjestelmän kehittämisen edetessä järjestetään työpajoja, joiden tarkoituksena on ohjata ja kouluttaa järjestelmän ja siihen liittyvien työkalujen käyttöön, mutta myös kerätä palautetta portaalin hyödynnettävyydestä sekä muutostarpeista. Seurantatietoa kerätään laajemmin myös sähköisesti kyselyn avulla. Tarvittavia muutoksia tehdään palutteen ja seurannan pohjalta.

5.1 Tulevaisuuden suunnitelmat

Varhaiskasvatuksen auditointimalli

Yksi varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittämisen tulevaisuuden visioista koskee yksityisten palveluntuottajien itsearviointin tukea. Itsearviointi on arvioinnin muoto, jonka kautta tietoa toiminnasta, toimintakulttuurista sekä vallitsevista arvoista tuotetaan ensisijaisesti varhaiskasvatusorganisaation sisäiseen käyttöön. Itsearviointi auttaa palveluntuottajia tunnistamaan kehittämiskohteita sekä olemassa olevia vahvuuksia, joita voidaan edelleen hyödyntää systemaattisen kehittämisen tukena. Objektiviisen itsearviointin toteuttaminen yritysmuotoisessa varhaiskasvatuspalvelussa voi kuitenkin olla haas-

teellista lakisääteisestä veloitteesta huolimatta. Yksityisten palveluntuottajien itsearvioinnin sekä kuntien valvonta- ja ohjausvelvollisuuden toteuttamisen tueksi hankkeen aikana käynnistetään varhaiskasvatuspalvelujen auditointimallin suunnittelu. Suunnittelu-työssä hyödynnetään soveltuvin osin Karvin korkeakoulujen arviointimallia.

Varhaiskasvatuspalveluiden auditoinnilla ei tarkoiteta tarkastustoimintaa, vaan prosessissa hyödynnetään vertaisoppimisen menetelmiä. Vertaisoppimisen tavoitteena on kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti oppia toisen organisaation hyvistä käytännöistä sekä soveltaa opittua oman toiminnan kehittämiseen ja laadun parantamiseen¹³. Auditointimallissa kunnallisen järjestäjän edustajat toimivat arviointimentoreina yksityiselle palveluntuottajalle.

Auditointimallin suunnittelussa hyödynnetään skotlantilaisen valtionorganisaation Education Scotland -tuottamaa 'How good is our early learning' -itsearviointimateriaalia. Hankkeen aikana toteutetaan myös vierailu Education Scotlandin päätoimistolle touko-kuussa 2019. Vierailun aikana tutustutaan sikäläisiin itsearvioinnin käytäntöihin sekä osallistutaan arviointivierailuille. Skotlantilaista mallia hyödynnetään kansallisen auditointimallin suunnittelutyön tukena siten, kuin se on yhteiskunnallis-kulttuuristen sitoumusten rajoissa mahdollista.

'Mistä tunnistat laadukkaan varhaiskasvatuksen?' -tietopaketti vanhemmille

Hankkeen aikana suunnitellaan myös tietopakettia, joka suunnataan varhaiskasvatusikäisten lasten huoltajille. Tietopaketti pohjautuu Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirjaan sekä siinä esiteltyihin laadun indikaattoreihin. Tuotetussa paketissa asiakirjan ja varhaiskasvatuksen laadun indikaattorien keskeisintä sisältöä avataan ja konkretisoidaan. Tarkoituksena on lisätä vanhempien tietoisuutta siitä, mihin heidän tulisi varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa kiinnittää huomiota.

---

¹³ Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2018–2024

Lähteet

Lait, asetukset ja määräykset

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017

Laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1295/2013

Lukiolaki 629/1998

Perusopetuslaki 628/1998

Valtioneuvoston asetus Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1317/2013

Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta 582/2015

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018). Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet Määräykset ja ohjeet 2018:3a.

Kirjallisuus

Alila, K. (2003). Laadun kehittäminen ja ohjaustoiminta varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:1.

Harjunen, E., Hietala, R., Lepola, L., Räisänen, A. & Korpi, A. 2017. Arvioinnilla luottamusta. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytännöt. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 4:2017.

Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2018–2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 18:2017.

Mikkola, A., Repo, L., Vlasov, J., Paananen, M. & Mattila, V. 2017. Varhaiskasvatuksen arvioinnin nykytila. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22:2017.

Repo, L., Paananen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Eskelinen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Hjelt, H. & Marjanen, J. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi. Varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönotto ja sisällöt. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 16:2018.

Varhaiskasvatuksen tilastoraportti 2017. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on itsenäinen koulutuksen arviointivirasto. Se toteuttaa koulutukseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä arviointeja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Lisäksi arviointikeskus toteuttaa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen oppimistulosten arviointeja. Keskuksen tehtävänä on myös tukea opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa sekä kehittää koulutuksen arviointia.